

# Verejné výdavky

## Klasifikácie verejných výdavkov:

- COFOG (Classification of the Functions of Government) – je neoddeliteľnou súčasťou Systému národných účtov (SNA – System of National Accounts 1993 (Komisia ES, MMF, OECD, OSN, Svetová banka)).
- COICOP (Classification of Individual Consumption by Purpose).
- COPNI (Classification of the Purposes of Non-Profit Institutions Serving Households).
- COPP (Classification of the Outlays of Producers by Purpose) – je určená na štatistické účely a na účely medzinárodného porovnania.

Metodika štatistickej klasifikácie výdavkov  
verejnej správy uvádza nasledovné členenie:

- 01 Všeobecné verejné služby
- 02 Obrana
- 03 Verejný poriadok a bezpečnosť
- 04 Ekonomická oblasť
- 05 Ochrana životného prostredia
- 06 Bývanie a občianska vybavenosť
- 07 Zdravotníctvo
- 08 Rekreačia, kultúra a náboženstvo
- 09 Vzdelávanie
- 10 Sociálne zabezpečenie

- Verejné výdavky (VV) sú dané politickou voľbou vlády, od typu vlády závisí aj množstvo a intenzita štátnych zásahov a od nich závisí veľkosť a štruktúra verejných výdavkov.
- Makroekonomické členenie VV:
  - transfery
  - vládne výdavky
- Transfery – štát dotuje súkromné subjekty, ktoré využívajú zdroje tak, ako uznajú za vhodné. Ide o presun peňazí.
- Vládne výdavky – statky sú využívané štátom, zdroje sú smerované tam, kam určí štát. Dochádza k odoberaniu výrobných faktorov súkromnému sektoru a tie sú presmerované na činnosti určené štátom.

# Transferové platby

- Bohatstvo sa dá získať ekonomickým a politickým spôsobom.
- Transfery predstavujú politický spôsob, teda zárobok je oddelený od výroby a výmeny a ich výška je určovaná samostatne.
- Dotácie môžu predlžovať existenciu neefektívnych firiem, čím sa môže narušiť štruktúra výroby a trh v dôsledku falošnej motivácie na investovanie.
- Vzniká tu konflikt (jeden ziskava na úkor druhého), transferové platby by sa mali poskytovať len v takom rozsahu, aby boli motivačné.

# Vládne výdavky

- Ponuka statkov, ktoré vláda poskytuje časti alebo celej populácii. Napr. výdavky na makroekonomickú stabilizáciu, výdavky na dôchodky, zdravotníctvo, školstvo, výskum,....
- Problémom je, že dochádza k oddeleniu tých, čo za statky platia, a tých ktorí ich spotrebúvajú.
- Poskytovanie statkov pod úrovňou trhovej ceny môže vyvolať nadmerný dopyt, a tým sa podnecuje nedostatok.

# Ďalšie členenie verejných výdavkov

- Z historického hľadiska na riadne a mimoriadne.
- Riadne – bežné výdavky panovníkovho dvora, hradili sa z daní a mali pravidelný charakter.
- Mimoriadne – výnimočný charakter, súviseli s prípravou, vedením a obnovou po vojenských konfliktoch, neskôr sa rozšírili o dotácie súkromným subjektom a o financovanie verejných prác. Boli hradené z pôžičiek.
- Z ekonomického hľadiska na bežné a kapitálové.
- Bežné – neinvestičné, prevádzkové – financujú sa opakujúce sa potreby na rôznych vládnych úrovniach. Podstatná časť z nich má mandatórny charakter – sú nevyhnutné, zabezpečené sú zákonnou úpravou.

- Kapitálové – slúžia na financovanie dlhodobých investičných potrieb, ktoré spravidla presahujú jedno rozpočtové obdobie (sú určené aj na splácanie investičných úverov, na splácanie pôžičiek s emisií cenných papierov).
- Z pohľadu rozpočtovej skladby sa delia na návratné a nenávratné. Medzi návratné výdavky patria návratné pôžičky alebo nákup štátnych dlhopisov územnou samosprávou.
- Z hľadiska účelu ich členíme na: výdavky na školstvo, zdravotníctvo, obranu, kultúru,...



- Z hľadiska plánovania poznáme plánovateľné a neplánovateľné.
- Plánovateľné – výdavky na povinnú školskú dochádzku, na platy zamestnancov vo verejnom sektore, mandatórne výdavky (starobné dôchodky, podpory v nezamestnanosti,....)
- Neplánovateľné – ide o náhodné výdavky (následky živelných pohrôm,..) a sankčné (porušenie rozpočtovej disciplíny,...)
- Podľa úrovne verejnej správy ich delíme na centrálnu, regionálnu a miestnu.

- Z hľadiska spôsobu a dôsledku alokácie členíme verejné výdavky na
  - alokačné – na nákup statkov pre potreby verejného sektora a na zabezpečovanie verejných statkov. Tieto výdavky stagnujú, pretože sa zvyšuje podiel občanov na úhrade nákladov na zmiešané verejné statky formou poplatkov.
  - redistribučné – peňažné transfery rôznym subjektom, zmierňujú sa nerovnosti v dôchodkoch a majetku, patria sem dotácie z vyššej úrovne rozpočtu do nižšej úrovne rozpočtu.
  - stabilizačné – štát ovplyvňuje stabilitu ekonomiky, buď sa určia absolútne (nominálne vyjadrenie) alebo vo vzťahu k rastu ostatných makroekonomických veličín (podiel VV na HDP, elasticita verejných výdavkov (% zmena VV k % zmene HDP)).

# Faktory ovplyvňujúce výšku verejných výdavkov

- Systém a mieru daňovej záťaže – je potrebné mať zdroje a až potom sa dá míňať,
- Rast HDP na hlavu – s rastom dôchodkov dochádza k zmene preferencií
- Technologické zmeny – urýchľujú zastarávanie, podporujú vznik nových statkov,
- Populačné zmeny – veková štruktúra a výdavky,
- Demografická štruktúra
- Náklady verejných statkov – väzba na infláciu a pružnosť dopytu

# Faktory ovplyvňujúce výšku verejných výdavkov

- Inflácia – rast ceny vstupov a statkov,
- Demonštračný efekt – snaha o napodobnenie iných vlád,
- Vznik welfare state – výdavky na sociálnu spravodlivosť
- Urbanizácia – migrácia obyvateľstva,
- Prahové efekty – odpor k zvyšovaniu daní a následná spokojnosť
- Medzinárodné organizácie – príspevky do týchto organizácií zvyšujú verejné výdavky,
- Politické a sociálne faktory – aká je veľkosť a angažovanosť verejného sektora.